

ἀπαραλλάκτως, ὡς καὶ ὁ ἐπὶ νομίμῳ γυναικί· ἀλλὰ καὶ τακτικὰ συμβόλαια φαίνεται ὅτι συνωμολογοῦντο περὶ παραδόσεως καὶ ἐλευθέρων πολιτίδων ἐπὶ παλλακείᾳ. « Οἱ ἐπὶ παλλακίδι διδόντες τὰ ἑαυτῶν πάντες πρότερον διομολογοῦνται περὶ τῶν δοθησομένων ταῖς παλλακίς » (Ισαῖος, Περὶ Πυρ. κλ. 39 κ. ἐξῆς).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΕΤΑΙΡΩΝ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙΝ

§ 1. Ἀρχόμενοι τοῦ περὶ ἐταιρῶν ἢ δημοσίων γυναικῶν λόγου, προτάσσομεν τὴν διπλὴν παρατήρησιν, ὅτι οὔτε ὑπάρχει δυνατόν παρασιωπῆσαι παντάπασι τὰ περὶ αὐτῶν, διότι μένει ἀτελής ἡ εἰκὼν τοῦ ἀρχαίου βίου, καθ' ὅσα μάλιστα ἀναφέρονται εἰς τὰ περὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν γυναικῶν, εἰ καὶ δύναται ἐκληφθῆναι ἀδίκως ὡς σκανδαλώδης ἡ περὶ αὐτῶν μνεία, οὔτε πάλιν δυνάμεθα συμπεριλαβεῖν ἐνταῦθα κατ' ἕκτασιν τὰ περὶ αὐτῶν, περὶ ὧν ἄλλως τε εὐρίσκει τις ἄφθονον ὕλην παρά τε τῷ Ἀριστοφάνει καὶ τοῖς λοιποῖς κωμικοῖς, καὶ παρά τῷ Λουκιανῷ καὶ Ἀθηναίῳ (Βιβλ. ΙΓ'). Καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων δὲ ὁ βαθύς γνώστης καὶ ἐνθερμος μετὰ λόγου ὑπέρμαχος καὶ θαυμαστής τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ Ἰάκωβος ἐν τοῖς Ἀναμίκτοις αὐτοῦ καὶ ὁ ἐμβριθής καὶ ἐφεκτικώτερος ἐπικριτὴς τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Βίου Β. Α. Βέκκερ σεμνῶς καὶ ἐν δέοντι τῷ μέτρῳ ἐξέθησαν τὰ περὶ αὐτῶν. Ὁ πρῶτος μάλιστα τῶν μνησθέντων ἀρχαιομαθῶν προσέθηκε τῇ γενικῇ περὶ ἐταιρῶν ἐρεύνη αὐτοῦ καὶ σύντομον βιογραφίαν τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν.

§ 2. Ἐν πρώτοις μανθάνομεν, ὅτι αἱ γυναῖκες αὐταὶ αἰτίαι ἦσαν τὸ κέντρον τῆς ἐνώσεως καὶ διασκεδάσεως οὐχὶ μόνον τῶν ἀγάμων νεανιῶν, ἀλλὰ πολλάκις καὶ αὐτῶν τῶν ἐγγάμων ἀνδρῶν καὶ ἐχρησίμευον ὡς ὄργανα ἡδονῆς ἢ καὶ ὡς μέσον ἀποφυγῆς μεγά-

λης τεκνοποιίας διὰ τοὺς τελευταίους, ὑπήγοντο εἰς διαφόρους κατηγορίας καὶ ἀναλόγως τούτων ἐλάμβανον καὶ διάφορα ὀνόματα. Ἡ κατωτέρα τάξις τούτων, ἡ κοινὴ δημοσία, ἀπεκαλεῖτο πόρνη ἢ χαμαιτύπη, καὶ μετὰ τίνος ἀντιθέσεως ἢ παραλλαγῆς καὶ διακρίσεως ἀπ' αὐτῆς ἀναφέρεται ἡ κορίσκη ἢ παιδίσκη, ἀποτελοῦσαι καὶ αὗται εὐτελές τι εἶδος αὐτῶν. Αἱ τοιαῦται δημόσιαι, ὧν ἀναφέρονται μισταὶ αἱ ὁδοὶ καὶ τὰ οἰκήματα, κατῶκουν, ὡς εἶκος, ἐν δημοσίοις τόποις, οἱ ἐκαλοῦντο καὶ αὐτοὶ διάφοροις ὀνόμασι, ἤτοι πορνεία, παιδισκεία, ματρυλλεῖα, κασαύρια καὶ ἐπὶ τὸ εὐφημότερον ἐργαστήρια καὶ οἰκήματα (ὅθεν καὶ αἱ ἐκφράσεις: ἐν οἰκήματι ἢ ἐπ' οἰκήματος καθῆσθαι, καὶ ἐξ οἰκήματος ἀνίστασθαι, καὶ γυναῖκα ἐξ ἢ ἀπ' οἰκήματος. Πάντως ὅμως τὸ εὐσχημότερον ὄνομα ἦν τὸ τῶν ἐταιρῶν, ὅπερ κατὰ τὸν γνωστὸν καὶ ἄλλοθεν πανταχόθεν εὐφημισμὸν τῶν λεπτῶν καὶ φιλοκάλων πρὸ πάντων Ἀθηναίων διὰ χρηστῆς καὶ ἀστείας ἐπωνυμίας ἐπεκάλυπτε τὸ δυσώνυμον ὄνομα τῆς ἐπὶ μισθῷ μετερχομένης σωματικῆν ἐργασίαν πόρνης καὶ ἐκ τῆς ὥρας καὶ νεότητος αὐτῆς ἐχούσης τὴν διατροφήν αὐτῆς· ἐπομένως καὶ ἐταιρεῖν τὸ πορνεύειν καὶ ἐταιρείαν ἢ ἐταίρησιν τὴν ἐκπόρνευσιν. Ἄλλως δὲ ἢ αὐτῇ ἐπωνυμίᾳ ἐσήμαινε καὶ τὰς διασημοτέρας ἐλευθέραις ὠνίας γυναῖκας, τὰς courtesanes, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς μεταξὺ χρηστῶν γυναικῶν τὰς φίλας ἀλλήλων. Ἐν παρόδῳ μνημονευτέον ἐνταῦθα καὶ τῶν ἄλλων σκωπτικῶν καὶ σαρκαστικῶν ἐπωνυμιῶν, ἃς πολλοὶ τῶν ἀρχαίων, ἰδίως κωμικοὶ ποιηταὶ καὶ ἰαμβογράφοι ἀπέδιδον εἰς αὐτάς· ἦσαν δὲ αὗται, βορβορόπις καὶ ἀνασεισίφαλλος κατὰ τὸν ἀθυρόστομον καὶ βαρύγλωσσον Ἰππώνακτα, ἔτι δὲ τὰ οὐχὶ τόσον σφοδρά, ἀλλὰ μᾶλλον κεκολασμένα ὀνόματα, τὰ Ἀνακρεόντεια πανδοσία καὶ λεωφόρος καὶ πολύυμνος καὶ μανιόκηπος καὶ χαλκιδίτις (ἐκ τοῦ εὐτελοῦς ἀντιτίμου ἐνὸς χαλκοῦ), καὶ τὰ Ἀρχιλόχεια, παχεῖα καὶ δῆμος (ὡς δημοσία) καὶ ἐργάτις καὶ μυσάχνη καὶ ἀνασυρτόπωλις καὶ εἰλίπους κατ' Ἐὐπολιον, — πάντα ταῦτα οὐχὶ ἀμφιβόλου, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐμφάντικῆς παραγωγῆς· ἔτι δὲ δημιουργοὶ γυναῖκες, σποδησιλαοῦραι κ. ἄ. τ.

§ 3. Ὅλως διάφοροι τούτων τῶν ἐπ' οἰκήματος ἱσταμένων

ἢ καθημένων γυναικῶν, δηλαδή τῶν ἐν τοῖς χαμαιτυπείοις εἰς πάντας τοὺς προσφέροντας χρήματα πρὸς ὥραν πωλουσῶν ἑαυτὰς γυναικῶν, ἦσαν ἄλλαι ἑταῖραι, ζῶσαι ὅλως ἀνεξάρτητοι, εἴτε διότι ἐκέκτηντο ἤδη φήμην, προσάγουσαν πρὸς αὐτὰς θαμῶνας, εἴτε καὶ διότι ἦσαν ὑπόχρεοι φυλάττειν πίστιν πρὸς ἓνα καὶ μόνον, εἰς ὃν διὰ τακτικοῦ συμβολαίου ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀνῆκον, ὃς καὶ συντηρεῖ αὐτάς. Εἰς ταύτας τὰς ἀνεξαρτήτους καὶ καθ' ἑαυτὰς συντηρουμένας καὶ μετερχομένας τὸ ἐλεεινὸν αὐτῶν ἐπάγγελμα γυναικῆς φαίνεται ὅτι ἀνῆκον ἢ πρῶην συντηρούμεναι ἐπὶ τινὰ χρόνον ὑπὸ ἰδίων ἐραστῶν ἐρώμεναι γυναῖκες καὶ μετὰ ταῦτα ἐγκαταλειφθεῖσαι ὑπ' ἐκείνων, ἢ ἀπελεύθεροι γυναῖκες, πρότερον ἴσως ὑπ' ἄλλους ὡς δοῦλαι ὑπηρετήσασαι ἐν τῇ αὐτῇ ἐργασίᾳ, ὡς ἡ παρ' Ἡροδότῳ ἤδη ἀναφερομένη (Β'. 135) λίαν ἐπαφρόδιτος Ῥοδῶπις, ἣτις, «ἀπικομένη κατ' ἐργασίην ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπὸ ἀνδρὸς Μιτυληναίου» καὶ ἀπελευθερωθεῖσα οὕτω κατέμεινεν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ «κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη μέγала ἐκτήσατο χρήματα», — ἢ αἱ διάφοροι πρὸς διασκέδασιν ἐν τε τοῖς συμποσίοις καὶ πρὸς ἀλλοίαν ὑπηρεσίαν ἐμμίσθως ἀναστρεφόμεναι καὶ προσφερόμεναι αὐλητρίδες, κιθαρίστριαι καὶ ὀρχηστρίδες, καὶ ἄλλαι, μάλιστα καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ξενοδοχεῖα πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ τέρψιν τῶν κεκμηκότων ἐξ ὀδοιπορίας ξένων προσηρτημένοι ἢ καὶ εἰς πανδοχεῖα προσεταιριζόμεναι. Ἄλλαι πάλιν ὑπηρετοῦν ξένην αἰσχροκερδεῖαν, διατελοῦσαι ὑπὸ μαστροπῶ ἢ πορνοδοσκῶ, ὃς μετεχειρίζετο αὐτάς ὡς ἐπικερδέστατον προσοδοφόρον κεφάλαιον, καὶ οὐχὶ μόνον ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πόλει σταθερῶς ἔτρεφε τοιοῦτον θρέμμα καὶ ἐπώλει, ἀλλὰ πολλάκις καὶ εἰς διαφόρους πανηγύρεις περιῆγεν αὐτάς πρὸς πλείονα ἐμπολήν. Πᾶσαι αἱ τοιαῦται ἐξηυτελισμέναι καὶ ἐλεειναὶ τάξεις τῶν ἐμμίσθων τούτων ἑταῖρῶν, ὡς ἔχουσαι ἐπιτήδευμα τὴν ἀντὶ μισθοῦ κατεύνασιν τῆς φυσικῆς ὀρμῆς ἢ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἡδονῆς καὶ ἀκολασίας τῶν μισθουμένων αὐτάς, προσέτριβον ἑαυταῖς βεβαίως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἄλλως ἀνεκτικῇ τούτου τοῦ στοιχείου ἀρχαιότητι οὐχὶ μικρὸν ὄνειδος, τὸ μὲν ἕνεκα τῆς γενικῆς καταφραγήσεως μισθωτῆς ἐργασίας (ὅθεν καὶ ἐξευτελιστικαὶ σημάσια τῶν λέ-

ξεων ἐργάζεσθαι, ἐργασία, ἐργαστήριον, καὶ ἐργάσιμοι, ἀντὶ τῶν πορνεύειν, πορνεία, πορνείον καὶ πόρνη, καὶ τῶν εἰδικωτέρων ἐργάζεσθαι ἀφ' ὥρας καὶ ἐργάζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἀπὸ τοῦ σώματος κ. τ. τ.—), τὸ δὲ ἐνεκα τῆς παρεπομένης εἰς τοῦτο τὸ ἐπονείδιστον ἐπάγγελμα αἰσχροτήτος, εἰ καὶ οὐδαμῶς ἦσαν ἐκτεθειμένοι εἰς τὴν ἐσχάτην περιφρόνησιν καὶ τὸ αἰσχος, ἅτινα καθ' ἡμᾶς στιγματίζουσι τὸ ἐπιτήδευμα παρὰ τοῖς σωφρονεστέροις. Τὸ δὲ ὄνειδος τοῦτο ἐξεφράζετο καὶ ἐν τισιν ἐξαιρετικοῖς νόμοις κατὰ τῆς τάξεως αὐτῶν, οἷτινες ἢ περιώριζον τὴν περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῶν καὶ τοῦ χρώματος αὐτοῦ ἐλευθερίαν, ὡς ἐν Ἀθήναις ἀναφέρεται νόμος, ἐπιτάττων ταῖς ἑταίραις φορεῖν ἀνθίνα, εἰ καὶ νόμος ἐνταῦθα δύναται ἐκληφθῆναι καὶ ὡς ἀπλοῦν ἔθος, ἢ συνηθία —, ἢ ἀπηγόρευον αὐταῖς τὴν χρῆσιν ὠρισμένων τινῶν ὀνομάτων, ὡς ἐν Ἀθήναις ἦν ἀπηγορευμένον, ὅπως ἢ πόρνη λαμβάνῃ τὸ ὄνομα Πεντετηρίδος. Ἀλλὰ κατὰ πόσον ἦν ἀπηγορευμένον καὶ τὸ φορεῖν χρυσᾶ κοσμήματα, περὶ τούτου οὐδαμῶς ὀφείλομεν λαμβάνειν ὑπ' ὄψιν τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο διαφορούμενον **ΕΤΑΙΡΑ ΧΡΥΣΙΑ ΕΙ ΦΟΡΟΙΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΤΩ**· διότι τοῦτο οὐδὲν ἄλλο σημαίνει, ἢ ὅτι τίθεται ὡς παράδειγμα ἀμφιλογίας, καὶ οὐχὶ ἀπαγορευτικῆ νομικῆ ρήτρα. Τούναντίον μάλιστα μανθάνομεν περὶ χρυσῶν κοσμημάτων ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Σπαρτιάταις καὶ παρὰ τοῖς δωριεῦσι Συρακουσίοις μόναίς ταῖς ἑταίραις ἐπετρέπετο τὸ φορεῖν χρυσοῦν κόσμον, ὡς καὶ ἀνθίνας ἐσθῆτας, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν τιμίων γυναικῶν, ὅπερ ἦν καὶ αὐτῶν τῶν ἑταίρων τὸ συμφέρον, ὅπως, οὕτω κοσμούμεναι, αὐξάνωσι μᾶλλον τὰ θέλητρα αὐτῶν καὶ ἐφελκύωσι πλείονας ἐραστὰς καὶ καθιστῶσιν αὐτοὺς ὑποχειρίους ἑαυτῶν. Οὐσιωδέστεροι ἦσαν καὶ νομικώτερον χαρακτηῖρα εἶχον οἱ περιορισμοὶ τοῦ Σολωνείου ἢ ἀττικοῦ δικαίου, καθ' ὃ οἱ μὲν γόνοι τοιούτων ἑταιρῶν ἀπηλλάττοντο πάσης ὑποχρεώσεως, ὅπως τρέφωσι τοὺς πατέρας, ἢ δὲ ἀρπαγὴ καὶ βία ἢ καθ' ἑταιρῶν γινομένη εἰς οὐδεμίαν ποινὴν ἢ ζημίαν ὑπεβάλλετο, ὡς ὑπεβάλλετο ἢ κατ' ἐλευθέρων γυναικῶν προσγινομένη βία, μοιχεία καὶ προαγωγή. Ὁ τῆς τοιαύτης προστασίας ἐξαιρῶν τὰς ἑταίρας νόμος, εὐρισκόμενος καὶ ἐρμη-

νευόμενος διαφόρως παρά τοῖς ῥήτορασι, διὰ τῶν λέξεων « ὄσαι ἂν ἐπ' ἐργαστηρίου κάθωνται ἢ ἐν τῇ ἀγορᾷ πωλώσι τι ἀποπεφασμένως », ἢ « ὄσαι πεφασμένως πωλοῦνται », ἔδωκεν ἀφορμὴν καὶ εἰς διαφόρους παρά τοῖς μεταγενέστεροις ἐρμηνείας, τῶν μὲν ἀναγόντων τὸ πωλεῖν εἰς τὰς ἐν τῇ ἀγορᾷ καπηλείας, αἵτινες ἦσαν καὶ αὐταὶ ἢ ἠδύναντο εἶναι ἐπίσης ἐπονείδιστοι ὡς ἡ ἐταιρῶν ἐργασία, τῶν δὲ προτιμώντων ἀντὶ τῆς γραφῆς πωλώσι τι τὴν γραφὴν πωλώσιν ἢ πωλῶνται ἐν τῇ σημασίᾳ περιφέρονται καὶ φοιτῶσι καὶ βαδίζουσι πρὸς τοὺς βουλομένους καὶ δίδοντας, ἀποδιδόντων καὶ εἰς τὸ πωλώσι τι ἢ πωλῶνται τὴν σημασίαν τῆς ἐπὶ μισθῷ ἐταιρήσεως· διότι καὶ τοιούτων πολουμένων ἢ περιφερομένων καὶ περιπλανωμένων ἐταιρῶν μεσταὶ ἦσαν αἱ ἀγοραὶ καὶ αἱ ἀγυαί. Πάντως ὅμως οὐδέποτε δυνάμεθα ἐκλαβεῖν, ὅτι ὁ νόμος ἄνευ δεδομένης πραγματικῶς αἰτίας ἠδύνατο ἐμπεριλαμβάνειν εἰς τὴν αὐτὴν τῶν πορνῶν κατηγορίαν τὰς τοιαύτας καπήλους ἢ μεταπράτιδας, διότι δῆθεν ὁ Ἕλληνας, εἰθισμένος εἰς τὸν ἀνακεχωρηκότα βίον τῶν γυναικῶν, ὑπενόει εὐκόλως, ὅτι αἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ κάπηλοι συνεδύαζον τὸ ἄλλως ἔντιμον ἐπάγγελμα τῆς μεταπωλήσεως διαφόρων ὠνίων προϊόντων μετὰ τῆς πωλήσεως καὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν ὥρας (ὡς αἱ παρά τοῖς νεωτέροις filles de boutique).

§ 4. Ἀλλὰ παρά πᾶσαν ταύτην τὴν αὐστηρὰν κατάκρισιν τῆς κοινωνίας καὶ τοὺς νομικοὺς περιορισμοὺς ἐννοεῖται, ὅτι ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἀνεστρέφοντο μετ' αὐτῶν καὶ ἐποιοῦντο εὐθυμον χρῆσιν τῆς ὑπάρξεως τοιοῦτου κοινωνικοῦ στοιχείου, ἀπήλαυον αὐταὶ καὶ ἀγάπης ἐκθύμου καὶ ἐκτιμήσεως, ἐνίοτε δὲ καὶ μανιώδους ἐνθουσιασμοῦ καὶ οἶονεὶ θεοποιήσεως, καὶ τὸ μέγιστον ἢ προσέγγισις αὐτῶν περιωρίζετο μόνον ὑπὸ λόγων κοινωνικῆς συνέσεως, ὑπαγορευούσης τὴν ὅσον ἔνεστι μείζονα προφύλαξιν ἀπ' αὐτῶν « ἵνα μὴ λάθῃ τις ἠδέως ἀπολόμενος ». Ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν χαρακτηρίζονται, ἢ μᾶλλον στιγματίζονται αἱ ἐταῖραι τῶν διαφόρων βαθμῶν διὰ χαρακτηριστικῶν ἀρχοῦντως ἀποτρεπτικῶν ἀπὸ τῆς μετ' αὐτῶν συγκοινωνίας ὡς λίαν ἐπικινδύνου καὶ ὀλεθρίας εἰς τοὺς πλησιάζοντας πρὸς

αὐτάς. Χαρακτηρίζονται ὡς καταπτυστον καὶ παρανομώτατον πάντων τῶν γενῶν, ὡς τὸ ἐξωλέστατον πάντων τῶν θηρίων, ὡς ὑπερβάλλουσαι καὶ τὰ τρομερώτατα τῶν θηρίων καὶ αὐτῶν τῶν φανταστῶν, τὴν δράκαιναν, τὴν λέαιναν, τὴν ποντίαν κύνα, τὴν ἔχιδναν, τὴν πυρίπνου χίμαιραν, τὴν σκύλλαν καὶ χάρυβδιν (ὡς καταβροχθίζουσας τοὺς ναυκλήρους αὐτοῖς σκάφει), τὰς σειρήνας, τὴν σφίγγα, τὰς πτηνάς ἀρπυίας, ὡς δόλιαι παγίδες τοῦ βίου, ὡς παλευτέριαι μόνον τῶν κερμάτων καὶ μυρία τεχνάσματα ἐπιτεχνώμεναι, ἵνα γοητεύσωσι καὶ οὕτως ἄσφαλέστερον συλήσωσι τοὺς ἑαυτῶν φίλους. Πάντα ταῦτα ἴσως ἀπαγγέλλονται ὡς ἐκ στόματος πατρὸς καὶ ὡς ὑποθήκαι αὐτοῦ ἢ φίλου μεριμνῶντος περὶ τῆς χρηστοτηθείας καὶ σωτηρίας τοῦ υἱοῦ ἢ τοῦ κινδυνεύοντος ἀπείρου καὶ φίλου νεανίου. Ἐξ ὄλων τῶν ἀρχαίων χωρίων τῶν περιγραφόντων τοὺς κινδύνους τῆς μετὰ τῶν ἑταιρῶν ἀναστροφῆς, προτιμῶμεν παραθεῖναι ἐνταῦθα ἐν μόνον ἐκ τῆς Νεοττίδος τοῦ Ἀναξίλα, ἐν ᾧ παραβάλλονται αἱ ἑταῖραι τῶν χρόνων αὐτοῦ πρὸς τὰ ἀποτροπαιότατα τέρατα τοῦ ἀρχαίου κόσμου. (Παρ' Ἀθηναίῳ 13, βιβλ.).

« Ὅστις ἀνθρώπων ἑταῖραν ἠγάπησε πώποτε, | οὐδὲν ἂν γένος δύναίτο παρανομώτερον φράσαι. | Τίς γὰρ ἢ δράκαιν' ἄμικτος, ἢ χίμαιρα πυρπνόος, | ἢ χάρυβδις, ἢ τρίκρανος σκύλλα, ποντία κύων, | σφίγγξ, ὕδρα, λέαιν' ἔχιδνα, πτηνὰ θ' ἀρπυιῶν γένη, | εἰς ὑπερβολὴν ἀφίκται τοῦ καταπτύστου γένους; | Οὐδ' ἐν ἑσθ' αὐταὶ δ' ἀπάντων ὑπερέχουσι τῶν κακῶν. | Ἔστι δὲ σκοπεῖν ἀπ' ἀρχῆς πρῶτα μὲν τὴν Πλαγγόνα, | ἥτις ὡσπερ ἢ χίμαιρα πυρπολεῖ τοὺς βαρβάρους. | Εἰς μόνος δ' ἰππεύς τις αὐτῆς τὸν βίον παρείλετο | πάντα τὰ σκεύη γὰρ ἔλκων ᾤχετ' ἐκ τῆς οἰκίας. | Οἱ Σινώπη δ' αὖ συνόντες οὐχ ὕδρα σύνεισι νῦν; γραυὸς μὲν αὐτῆ, παραπέφυκε δ' ἡ Γνάθαινα πλησίον | ὡς τὰ πολλὰ γ' εἰσὶ ταύτης. Ἔστι διπλάσιον κακόν. | Ἡ δὲ Νάννιον τί νυνὶ διαφέρειν σκύλλης δοκεῖ; | Οὐ δὴ ἀποπνίξας ἑταίρους τὸν τρίτον θηρεύεται | ἔτι λαβεῖν; ἀλλ' ἐξέπαισε πορθμῖς ἐλατίνῳ πλάτῃ. | Ἡ δὲ Φρύνη τὴν χάρυβδιν οὐ πόρρω που ποιεῖ, | τὸν τε ναύκληρον λαβοῦσα καταπέπωκ' αὐτῷ σκάφει; | Ἡ

Θεανῶ δ' οὐχὶ σειρήν ἐστιν ἀποτετιλμένη· | βλέμμα καὶ φωνὴ
 γυναικός, τὰ σκέλη δὲ κοψίχου. | Σφίγγα Θηβαίαν δὲ πάσας
 ἐστὶ τὰς πόρνas καλεῖν· | αἱ λαλοῦσ' ἀπλῶς μὲν οὐδέν, ἀλλ' ἐν
 αἰνιγμοῖς τισιν, | ὡς ἐρῶσι καὶ φιλοῦσι καὶ σύνεισιν ἠδέως. |
 εἶτα τετράπους μοι γένοιτο, φησὶν, ἢ ἔν' προσῆ Ἰρόνος· | εἶτα δὴ
 τρίπους τις, εἶτα, φησί, παιδίσκη δίπους. | Εἶθ' ὁ μὲν γνοὺς
 ταῦτ' ἀπῆλθεν εὐθύς, ὡσπερ Οἰδίπους, | οὐδ' ἰδεῖν δόξας ἐκείνην,
 σώζεται δ' ἄκων μόνος. | Οἱ δ' ἐρᾶσθαι προσδοκῶντες εὐθύς εἰσιν
 ἠρμένοι, | καὶ φέρονθ' ὕψου πρὸς αἴθραν· συντεμόντι δ' οὐδὲ ἐν
 | ἔσθ' ἐταίρας, ὅσα περ ἔστι θηρί', ἐξωλέστερον» | .

§ 5. Ἐν τούτοις ἡ ἰσότης τῆς σχέσεως, ἐν ἣ εὐρίσκοντο αἱ
 ἐταῖραι ὑπὸ ἀστικὴν ἔποψιν, ἐπέτρεπε τὴν ὑπαρξίν μεγάλης δια-
 φορᾶς ἐκάστων πρὸς ἀλλήλας. Ἦδη ὁ βαθμὸς τῆς ἀνεξαρτησίας,
 ἧς ἀπῆλαυον, διέκρινεν αὐτάς εἰς διαφόρους τάξεις. Πολλαὶ ἐξ
 αὐτῶν, ἴσως αἱ περισσότεραι, ἦσαν ὁμοταγεῖς πρὸς τὰς δούλας.
 Ξένοι ἐν Ἀθήναις, μέτοικοι καὶ ἀπελεύθεροι διετήρουν δημόσια
 οἰκήματα, καὶ αἱ κόραι, ἅς διέτρεφον παρ' ἑαυτοῖς ἦσαν ἰδιοκτη-
 σία αὐτῶν. Ἐπομένως τὸ προῖον τῆς ὠνίας εὐνοίας αὐτῶν ἀνῆ-
 κεν εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας· οὗτοι ἠδύνατο ἔχειν καὶ τὴν διάθεσιν
 τοῦ προσώπου αὐτῶν· ἔτι δὲ καὶ ἐπώλουν αὐτάς, ἐὰν εὐρίσκετο
 ἀγοραστὴς μετ' ἀποδεκτῶν ὄρων. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον περι-
 ἤρχοντο ἐνίοτε εἰς τὰς χεῖρας ἐραστῶν, οἵτινες ἠθέλον εἶναι βέβαιοι
 περὶ τῆς ἀποκλειστικῆς ἰδιοκτησίας αὐτῶν, παρ' ὧν μάλιστα ἐν
 μεταβολῇ περιστάσεων ἐξ εὐγνωμοσύνης ἢ κόρου ἐλάμβανον καὶ
 τὴν ἐλευθερίαν. Ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας λόγῳ, τῷ ἀποδιδομένῳ
 συνήθως τῷ Δημοσθένει, ἐκτίθεται, ὅτι ἡ Νικαρέτη, ἡ λεγομένη
 μήτηρ τῆς κατηγορουμένης καὶ γυνὴ ἀπελευθέρου τινὸς θερμο-
 πώλου ἢ μαγείρου, διετήρει ἑπτὰ ἀργυρωνήτους κόρας ἐν τῇ οἰ-
 κίᾳ αὐτῆς, ἅς, ὅπως ἀνυψώσῃ τὴν τιμὴν τῶν περιπτύξεων αὐ-
 τῶν, παρίστα ὡς θυγατέρας αὐτῆς. Μία τούτων ἦν ἐρωμένη τοῦ
 σοφιστοῦ Λυσίου, ὅστις ἐμύησεν αὐτὴν τὰ μυστήρια, διότι αὐτὴ
 ἢ μύησις ἦν τὸ μόνον δῶρον, ὅπερ ἠδύνατο διεκδικεῖν ὡς κτῆμα
 αὐτῆς κατὰ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς θρεψαμένης αὐτὴν μητρὸς. Ἡ
 Νεαίρα ἐπωλήθη ὑπὸ τῆς Νικαρέτης ἀντὶ τριάκοντα μνῶν ἐρα-

στῆ τινι, ᾧ ἀπέδωκεν ἔπειτα τὸ τίμημα τῆς ἀγορᾶς, ὅτε οὗτος, προτιθέμενος συνάψαι νόμιμον γάμον, ᾗθελεν ἀπομακρῦναι αὐτὴν ἔκ τε τῆς οἰκίας αὐτοῦ καὶ ἔκ τῆς πόλεως.

§ 6. Ἐν τοῖς καταγωγίσις τῆς ἰδιοτελείας καὶ τοῦ ὄνιου ἔρωτος ἡσκοῦντο πιθανῶς καὶ ἑτελειοποιοῦντο διάφοροι κοσμητικαὶ τέχναι, πρὶν ἢ εἰσελάσσωσιν αὐταὶ καὶ εἰς τὰς γυναικωνίτιδας τῶν ἐλευθέρων καὶ σεμνῶν οἰκοδεσποινῶν. Πάντα τὰ τεχνάσματα καὶ ἡ ἑταιρική παρασκευή, ἃ ἡσκουν αἱ ἑταῖραι αὐταὶ, τὸ μὲν ἵνα ἐπαυξήσωσι τὰ φυσικὰ θέληγητρα, τὸ δὲ ὅπως ἀντικαταστήσωσι τὰ ἤδη μαρνανθέντα, ἢ ἀποκρούσωσιν, ὅ τι ἀνέκαθεν ἦν ἄσχημον, περιγράφονται ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ Ἀλέξιδος (παρ' Ἀθην. ΙΓ', 23), ὅπερ κατ' ἐξοχὴν παραθέτομεν ἐνταῦθα ἔκ τῆς κωμωδίας αὐτοῦ τῆς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Ἰσοστάσιον· τοῦτο τὸ χωρίον ἐπιτρέπει ἡμῖν διῶδειν εἰς τὰ ἐνδότερα ἀθηναικοῦ τινος καταστήματος ἑταιρῶν. « Πρῶτα μὲν γὰρ πρὸς τὸ κέρδος καὶ τὸ συλᾶν τοὺς πέλας | πάντα τᾶλλ' αὐταῖς πάρεργα γίγνεται· ῥάπτουσι δὲ | πᾶσιν ἐπιβουλὰς· ἐπειδὴν δ' εὐπορήσωσιν ποτε, | ἀνέλαβον καινὰς ἑταῖρας, πρωτοπείρους τῆς τέχνης. | Εὐθύς ἀναπλάττουσι ταύτας, ὥστε μῆτε τοὺς τρόπους | μῆτε τὰς ὄψεις ὁμοίας διατελεῖν οὐσας ἔτι. | Τυχχάνει μικρά τις οὔσα, φελλὸς ἐν ταῖς βαυκίσιν | ἐγκεκάττυται· μακρά τις | διάβαθρον λεπτὸν φορεῖ, τὴν τε κεφαλὴν ἐπὶ τὸν ὦμον καταβαλοῦσ' ἐξέρχεται· | τοῦτο τοῦ μήκους ἀφείλεν· οὐκ ἔχει τις ἰσχία, (ὑπενεδυσ' ἐρράμμέν' αὐτὴν, ὥστε τὴν εὐπυγίαν | ἀναβοᾶν τοὺς εἰσιδόντας· κοιλίαν ἀδρᾶν ἔχει, | τιθί' ἔστ' αὐταῖσι τούτων, ὧν ἔχουσ' οἱ κωμικοί· | ὀρθὰ προστιθεῖσα ταῦτα τούνδυτον τῆς κοιλίας! ὥσπερ κόντοῖσι τούτοις εἰς τὸ πρόσθ' ἀπήγαγεν· | τὰς ὀφρῦς πυρρὰς ἔχει τις. ζωγραφοῦσιν ἀσβόλω· | συμβέβηκ' εἶναι μέλαιναν, κατέπλασε ψιμουθίω. | Λευκόχρως λίαν τίς ἐστι, παιδέρωτ' ἐντριβεται· | καλὸν ἔχει τοῦ σώματός τι, τοῦτο γυμνὸν δείκνυται. | Εὐφυεῖς ὀδόντας ἔσχεν, ἐξ ἀνάγκης δεῖ γελᾶν, | ἵνα θεωρῶσ' αἱ παρόντες τὸ στόμ' ὡς κομψὸν φορεῖ. | Ἄν δὲ μὴ χαίρῃ γελῶσα, διατελεῖ τὴν ἡμέραν | ἔνδον, ὥσπερ τοῖς μαγεῖροῖς ἃ παράκειθ' ἑκάστοτε, | ἡνίκ' ἂν πωλῶσιν αἰγῶν κρανία, ξυληφίον ἢ μυρβίνης

ἔχουσα λεπτόν ὄρθον ἐν τοῖς χεῖλεσιν· | ὥστε τῷ χρόνῳ σέση-
 ρεν, ἄν τε βούλητ' ἄν τε μή | ».

§ 7. Ὁ διηγετικὸς χαρακτῆρ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἑταιρῶν
 ἦν οὐχὶ μόνον ἡ προσπάθεια τοῦ ἐπισύρειν διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ
 καλλωπισμοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ ἢ τοῦ διὰ τῆς τέχνης ἐξηρμένου
 κάλλους καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἀκκισμῶν τοὺς ἀνδρας, ἀλλὰ πολ-
 λάκις καὶ προσποιητὸς ἔρωσ, ἐναλλάσσων ἐν καιρῷ τῷ δέοντι
 μετὰ προσποιητῆς ἐπίσης ἀποτόμου ἀποκοιήσεως, αἰείποτε δ' εὐ-
 θυμία καὶ ἐλαφρὰ σκώμματα. Τοιαύτην ὑποτυποῦται τὴν ἑταί-
 ραν ὁ χαριεὺς κωμικὸς ποιητῆς Μένανδρος ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς
 Θαῆδος, ἥτις δύναται χρησιμεύειν ὡς τύπος τοῦ εἶδους, ἦν παρι-
 σταῖ « θρασεῖαν, ὠραίαν δὲ καὶ πιθανὴν ἅμα, | ἀδικοῦσαν, ἀπο-
 κλείουσαν, αἰτοῦσαν πυκνά, | μηθενὸς ἐρῶσαν, προσποιουμένην
 δ' αἰεὶ » (Πλούταρχ. Πῶς δεῖ ποιημ. ἐκ. σ. 19). Τοιούτους κανό-
 νας διαγωγῆς τῶν ἑταιρῶν εὐρίσκομεν καὶ παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ
 ἦθη διαγράφοντι Πλάτωνα, ὃν πρῶτος ἦν ὁ ὑπὸ τῆς μαστροποῦ
 διδόμενος οὗτος: « Ὀφείλεις προσποιεῖσθαι τὸν ἔρωτα· διότι ἐὰν
 ἐρασθῆς παραχρῆμα, μέλλεις φροντίζειν πολλῷ μᾶλλον περὶ ἐκεί-
 νου, ὃν ἀγαπᾷς, ἢ περὶ τοῦ σοῦ συμφέροντος » *)· ἔτι σαφέστερον
 καὶ ἐν ὠραίᾳ λεπτομερείᾳ περιγράφονται τὰ πρὸς τοιοῦτον προσ-
 ποιητὸν ἔρωτα συντείνοντα τεχνάσματα ἐν τοῖς ἐξῆς: « Ἡ ἀγαθὴ
 ἑταίρα ὀφείλει ἔχειν καλοὺς ὀδόντας· προσμειδιᾶν, | πρὸς οἰονδή-
 ποτε ἐρχόμενον ἀπευθύνειν θωπευτικὸν λόγον· κακῶς βουλευέσθαι
 ἐνδομύχως, | διὰ τῆς γλώσσης λαλεῖν εὐμενῶς· τῇ ἑταίρᾳ ἐμπρέ-
 πει εἶναι ὁμοίαν τῇ βᾶτῳ | : οἰονδήποτε ἀνδρα καὶ ἂν ψεύσῃ, λαμ-
 βάνει οὗτος ἢ κακὸν ἢ ζημίαν » **). Διὸ καὶ λίαν προσφόρως ἀνα-
 φέρει τὰς ἑταίρας ὁ Ἰσοκράτης ὡς παράδειγμα τοῦ ὀλεθρίου κιν-
 δύνου τοῦ συνοδεύοντος τὴν μεγάλην ἐξουσίαν· « οὐκ ἤδεσαν τὴν

*) Assimulare amare oportet; nam si ames extempulo |, Melius illi multo
 quem amas consulas, quam rei tuae » (Plaut. Cistell. A. 1, 98).

**) « Bonis esse oportet dentibus lenam probam: arridere, | quisquis veniat,
 blande alloqui; male certe consultare. | Bene loqui lingua; meretricem esse simi-
 lem sentis condecet. | Quemquem hominem attigerit profecto aut malum aut
 damnum dari » (Trucul. B. 1, 14).

ἐξουσίαν, ἧς πάντες εὐχονται τυχεῖν, ὡς δὴ δυσχρηστός ἐστιν, οὐδ' ὡς παραφρονεῖν ποιεῖ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτήν, οὐδ' ὅτι τὴν φύσιν ὁμοίαν ἔχει ταῖς ἐταίραις ταῖς ἑρᾶν μὲν αὐτῶν ποιούσαις, τοὺς δὲ χρωμένους ἀπολλυούσαις» (Περὶ εἰρην. § 103). Βεβαίως οἱ οὐχὶ τόσο εὐαπάτητοι ἄνδρες ἠδύναντο λέγειν καθ' ἑαυτοὺς καὶ ἐκτιμᾶν, πόσον ἦν εἰλικρινῆς ὁ ὄνιος ἔρως τοιοῦτων ἐταιρῶν, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀριστίππου, ὅς, ἀκούσας παρά τινος κατηγοροῦντος πρὸς αὐτὸν τῆς Λαίδος, ὡς μὴ ἀγαπώσης αὐτόν, ἀπεκρίνατο, ὅτι νομίζει, ὅτι «καὶ ὁ οἶνος καὶ ὁ ἰχθύς οὐ φιλοῦσιν αὐτόν, ἀλλ' ὅμως ἑκατέρου τούτων ἀπήλαυεν ἠδέως», καὶ ὄνειδιζόμενος ἄλλοτε ὑπὸ τινος οἰκείου ὡς δαπανῶν πολλὰ χρήματα εἰς ἐταίραν, συγκυλιωμένην μετὰ τε τοῦ Διογένους καὶ ἄλλων, ἀπεκρίνατο, ὅτι ἐχορήγει τῇ Λαίδι πολλὰ χρήματα, ἵνα αὐτὴς ἀπολαύῃ αὐτῆς, οὐχὶ δὲ ἵνα μὴ ἀπολαύῃ αὐτῆς καὶ ἄλλος· καὶ πάλιν πρὸς τὴν κατηγορίαν τοῦ αὐτοῦ Διογένους, ὅτι συνώκει κοινῇ πόρνη, ἀπελογεῖτο, ὅτι ὡς οὐδαμῶς κρίνεται ἄτοπον το οἰκεῖν οἰκίαν, ἐν ἣ πρότερον ὤκησαν ἄλλοι καὶ ἐπιβαίνειν νηὸς ἐν ἣ ἔπλευσαν πολλοί, οὕτως οὐδὲ τὸ ἀπολαύειν γυναικός, ἣ ἐχρήσαντο πολλοί, ἦν ἄτοπον. Ἐν τούτοις καὶ πολλοὶ ἐγίνοντο εὐπίστα ἔρμαια τῆς πανουργίας καὶ αἰσχροκερδείας αὐτῶν.

§ 8. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον κοινωνικὸν στοιχεῖον, τοῦτο τὸ ἀναγκαῖον κακόν, ὅπερ κατεδίκαζε καὶ περιεφρόνει ἡ κοινὴ γνώμη, ἐξετίμα δὲ μόνον πᾶς ὁ ἐν τοιοῦτῳ μιαιφῶ κύκλῳ ζῶν, ἡ πολιτεία καὶ τὸ ἐπικρατοῦν ἔθος ἐνεθάρρυνε καὶ ὑπέθαλπε μᾶλλον ἢ περιώριζε καὶ ἐστιγμάτιζεν· ἐν Ἀθήναις μάλιστα ἀναφέρονται ἡμῖν καὶ τοιαῦτα οἰκήματα ὡς πολιτικὸν καθίδρυμα τοῦ Σόλωνος, ὅστις, πρῶτος ἀγοράσας γύναια ἔστησεν ἐπὶ οἰκημάτων διὰ τὴν τῶν νέων ἀκμὴν, καὶ πρῶτος ἰδρύσατο ἱερὸν τῆς Πανδήμου (ἢ Ἐταίρας) Ἀφροδίτης, ἀπ' ὧν ἠργυρίσαντο αἱ προστάσαι τῶν οἰκημάτων. Τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ θεσμοῦ τῶν δημοσίων κορῶν καὶ τὴν ἰδρυσιν ἱερῶν Πανδήμου Ἀφροδίτης, ὡς γενομένας ὑπὸ Σόλωνος ἀναφέρουσιν ὁ Νικάνδρος ὁ Κολοφώνιος (ἐν βιβλίῳ Γ' ἢ Γ' τῶν Κολοφωνιακῶν αὐτοῦ καὶ ὁ ποιητὴς Φιλήμων ἐν Ἀδελφοῖς (παρ' Ἀθηναίῳ II', σ. 569 Δ): «Καὶ Φιλήμων δ' ἐν

Ἄδελφοί, προϊστορῶν, ὅτι πρῶτος Σόλων διὰ τὴν τῶν νέων ἀκμὴν ἔστησεν ἐπὶ οἰκημάτων γύναια πριάμενος, καθ' ἃ καὶ Νικάνδρος ὁ Κολοφώνιος ἱστορεῖ ἐν τρίτῳ Κολοφωνιακῶν φάσκων αὐτὸν καὶ πανδήμου Ἀφροδίτης ἱερὸν πρῶτον ἰδρύσασθαι ἀφ' ὧν ἠργυρίσαντο αἱ προστάσαι τῶν οἰκημάτων· ἀλλ' ὅγε Φιλῆμων οὕτως φησί: «Σὺ δ' εἰς ἅπαντας εὗρες ἀνθρώπους, Σόλων, | σὲ γὰρ λέγουσι τοῦτ' ἰδεῖν πρῶτον βροτῶν, | δημοτικόν, ὦ Ζεῦ, πρᾶγμα καὶ σωτήριον, | κάμοι λέγειν τοῦτ' ἐστὶν ἀρομοστόν, Σόλων |, μεστήν ὄρωντα τὴν πόλιν νεωτέρων, | τούτους τ' ἔχοντας τὴν ἀναγκαίαν φύσιν, | ἀμαρτάνοντάς τ' εἰς ὃ μὴ προσῆκον ἦν, | στῆσαι πριάμενον τότε γυναῖκας κατὰ τόπους | κοινὰς ἄπασι καὶ κατεσκευασμένας· | ἐστᾶσι γυμναί, μὴ ἔξαπατηθῆς, πάνθ' ἔρα· | οὐκ εὖ σεαυτοῦ τυγχάνεις ἔχων. . . | . . . ἔχεις πῶς· ἢ θύρα 'στ' ἀνεωγμένη· | εἰς ὀβολός· εἰσπήδησον· οὐκ ἔστ' οὐδὲ εἰς ἀκκισμός οὐδὲ λῆρος, οὐδ' ὑφήρπασεν· | ἀλλ' εὐθύς ὡς βούλει σύ, χ' ὄν βούλει τρόπον. | Ἐξῆλθες· οἰμῶζειν λέγ', ἀλλοτρία 'στί σοι». | Ἄλλ' ἴσως οὐχὶ πρῶτος ἰδρυσεν ὁ Σόλων, ἀλλὰ πιθανώτερον μετήνεγκεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν διεφθαρμένον ἔθος, ὅπερ ἐκληπτέον ὡς ἀρχαιότατον ἐν πολλαῖς παραλίαις καὶ διαφόροις λιμέσι τῆς τε Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς. Ἐνταῦθα ἕκαστος ναὸς τῆς Ἀφροδίτης εἶχεν ἰκανὰς τὸν ἀριθμὸν δούλας, ὧν τὰ θέλγητρα συνετέλουν πρὸς συντήρησιν τοῦ ναοῦ· ὥστε καὶ ὁ Σόλων ἐν Ἀθήναις οὐδὲν ἄλλο ἐποίησεν, ἢ προκατέβαλε διὰ τοιαύτην λατρείαν οἰονεῖ τὸ κεφάλαιον πρὸς συντήρησιν τοῦ καὶ πρότερον ὑπάρχοντος τοιοῦτου ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης.

§ 9. Ἐπὶ τοιοῦτῳ καθιδρύματι, ὡς καὶ ἐπὶ τῷ ἀριθμῷ καὶ τῇ πολυτελείᾳ τῶν ἱεροδούλων καὶ ἄλλων ἐταιρῶν ἐφημιζέτο τὸ πάλαι ἢ Κόρινθος, ἐν ἧ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης ἐκέκτητο πλείονας ἢ χιλίας ἱεροδούλους ἐταίρας, ἃς χάριν εὐλαβείας, οἰονεῖ χρηματικῆς συνεισφοράς καὶ ἀναθήματα ἀφιέρουν τῇ θεᾷ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. Καὶ ἄλλως δὲ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ λαμπρότης τῆς διθαλάσσου πόλεως, εἰς ἣν δι' ὄλου τοῦ ἔτους κατέπλεον ἐπιεμπορία πάμπολλοι εὐποροὶ καὶ ἡδυπαθέστερον βίον θηρεύοντες ἄνδρες, ἐφείλκυον ἐκεῖ καὶ ἄλλας πολλὰς ἔξωθεν ἐταίρας ἐπ' ἐλπίδι

μεγάλων κερδῶν· διὸ καὶ ἔνθα μετ' ἄλλων πολλῶν ἐξαιρέτων κατὰ τόπους προϊόντων γίνεται λόγος καὶ περὶ ἐταιρῶν, ὡς εἰδους πολυτελείας προτιμᾶται πάντοτε ὀνομαστί ἡ Κορινθία κόρη. Περὶ τῆς ὑπεροχῆς τούτων εὐρηγται πολλὰ καὶ περιέργα ἀνέκδοτα καὶ παροιμιώδη ἀποφθέγματα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τυγγραφεῦσι καὶ περὶ τῆς πρὸς τοὺς ἐραστὰς διαγωγῆς αὐτῶν λέγει ὁ Ἀριστοφάνης (Πλοῦτος 149) « καὶ τὰς γ' ἐταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας | ὅταν μὲν αὐτὰς τις πένης πειρῶν τύχη, | οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν· ἔαν δὲ πλούσιος, | τὸν πρῶκτὸν αὐτὰς εὐθύς πρὸς τοῦτον στρέφειν ». Πρὸ πάντων ὁμοῦς ἐξανηλίσκοντο οἱ ναύκληροι· ἔθεν καὶ ἡ παροιμία: « Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐστ' εἰς Κόρινθον ὁ πλοῦς »· καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς τούτους δασμολογουμένους καὶ ἐλόκληρα τὰ φορτία καὶ ἐφόδια καὶ αὐτὰ τὰ πλοῖα αὐτῶν ληστευομένους ὑπὸ τῶν πολυτελῶν τούτων καὶ ἀπλήστων ἐταιρῶν ἀναφέρεται καὶ τὸ ἀστεῖον λογοπαίγνιον μιᾶς τούτων τῶν ἐταιρῶν, ἥτις, ὀνειδιζομένη ὑπ' ἄλλης, ἐτι οὐκ ἦν φιλεργός, οὐδ' ἤπτετο ἐρίων, εἶπεν· « ἐγὼ μέντοι ἢ τοιαύτη τρεῖς ἤδη καβείλον ἰστοῦς ἐν βραχεῖ χρόνῳ τούτῳ ». Γνωστὴ καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ ῥήτορος Δημοσθένους πρὸς τὴν ἀδρᾶν ἀντιμισθίαν ἀπαιτοῦσαν παρ' αὐτοῦ Λαῖδα. « Οὐκ ὠνοῦμαι μετάνοιαν χιλίων δραχμῶν ». Ὡς δὲ Κορινθία κόρη ἐσήμαινε πᾶσαν ἐταίραν ἐν γένει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολυτελεῖ, οὕτω καὶ τὸ ῥῆμα κορινθιάζεσθαι κατήντησεν ἰσοδύναμον τῷ ἐταιρεῖν ἢ καὶ μαστροπεύειν· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἢ ἐπὶ παιδεραστία δυσφημουμένη Ἡράκλεια ἀπεκαλεῖτο ἀπλῶς « Ἀνδροκόρινθος ». Πόσον δὲ ἦν γνωστὴ ἢ τοιαύτη φήμη τῆς ἐπαφροδιτοτάτης διθαλάσσου πόλεως Κορίνθου, τοῦτο δεικνύει ἡ βαναυσοτέρα παροιμία, « ἂ Κορινθία ἔοικας χοροπώλησειν », λεγομένη ἐπὶ τῶν παρ' ὤραν θρυπτομένων γυναικῶν καὶ σημαίνουσα, « ἔοικας μισθαρνήσειν ἐν Κορίνθῳ ». Ἐν ᾧ δὲ ἐν τῇ Δωρικῇ ταύτῃ πόλει, τῇ Κορίνθῳ, ἐπεκράτησε τοιαύτη διαφθορά, τούναντίον ἐν τῇ μητροπόλει τοῦ δωρισμοῦ, ἐν τῇ Σπάρτῃ, ὀλίγην εἰσοδὸν καὶ ἐπίδοσιν ἔλαβε τὸ ἐταιρικὸν στοιχεῖον, μάλιστα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς σώφρονος λυκουργεῖου πολιτείας. Καὶ τῷ ὄντι μόνον ἔνοπλος Ἀφροδίτη ἠδύνατο συμβιβάζεσθαι

πρὸς τὸν αὐστηρὸν στρατιωτικὸν βίον διὸ καὶ οἱ Σπαρτιᾶται σεμνυνόμενοι ἔλεγον, ὅτι ἡ Ἀφροδίτη, διαβαίνουσα τὸν Εὐρώταν, ἀπέθετο μὲν τὰ ἔσοπτρα καὶ τοὺς χλιδῶνας καὶ τὸν κιστόν, ἔλαβε δὲ δόρυ καὶ ἀσπίδα, «κοσμουμένη τῷ Λυκούργῳ» κατὰ τὴν χάριεσσαν ἔκφρασιν τοῦ Πλουτάρχου (Τύχ. Ρώμ. 4). Ἄλλως δὲ καὶ ἐκτὸς τῆς νομοθεσίας, ἐθεωρεῖτο ὁ θεσμὸς οὗτος ὡς πολιτικῆς συνέσεως μέτρον, δι' οὗ οἱ νέοι πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς σφοδρᾶς πρὸς τὸ ἕτερον φύλον κλίσεως ἀπηλλάττοντο ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ μοιχεύειν ῥοπῆς, καταφεύγοντες εἰς τὸν ἀκινδυνότερον καὶ μᾶλλον θεμιτὸν τρόπον τῆς κατευνάσεως τῆς σφριγώσης φυσικῆς ὁρμῆς. Καθ' ὅσον δὲ ἀποβλέπει τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τούτων τῶν γυναικῶν, εὐκόλως ἐννοεῖται, ὅτι ἡ ἀπὸ τῶν περιορισμῶν τῆς ἀγωγῆς καὶ σωφροσύνης τῶν ἐλληνίδων σεμνῶν γυναικῶν ἀπαλλαγὴ αὐτῶν καθίστα εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν δυνατὴν τὴν πρὸς τὸ ἄρρεν φύλον προσέγγισιν κατὰ τε τὴν λοιπὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν χρόνων αὐτῶν μετοχὴν· καθ' ὅσον δὲ ἐτελεῖτο τοῦτο βαθμηδόν, ἐκείνην τὴν πρότερον γενικὴν καταφρόνησιν αὐτῶν ἐκ μέρους τῆς κοινωνίας διεδέχετο ἐπιείκεια καὶ ἀνοχὴ πρὸς ταύτην τὴν τάξιν, ὥστε καὶ οἱ πρωτεύοντες ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος οὐδαμῶς ἐπησχύνοντο ἐπὶ τῇ μετ' αὐτῆς σχέσει.

§ 10. Πρὸ πασῶν τῶν ἑταιρῶν, αἵτινες μᾶλλον διὰ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐρασιμότητος αὐτῶν ἢ διὰ τοῦ κάλλους ἐξήσκησαν μεγάλην ἰσχὺν ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτῶν καὶ ἐκτῆσατο ἐπισημότητά τινὰ καὶ ὄνομα παραδοθὲν εἰς τὴν ἱστορίαν ἕνεκα τῆς μετὰ ἐπισημοτάτων ἀνδρῶν σχέσεως αὐτῶν ἀναφέρεται ἡ ἐκ Μιλήτου Ἀσπασία, ἡ διὰ τῆς μετὰ τοῦ Περικλέους σχέσεως αὐτῆς κλεισθεῖσα, καὶ δοῦσα ἀφορμὴν εἰς τοὺς θαυμαστάς τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ βίου, ὅπως ἀπεικονίσωσι μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ λαμπρῶν χρωμάτων σύμπαν τὸ ἑταιρικὸν σχολεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. Οὐχὶ πᾶσαι ὅμως αἱ δημοσίαι ζῶσαι ἑταῖραι, ἀλλὰ πάντως ἡ Ἀσπασία, ἐπεδείξατο κλίσιν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ποίησιν, καὶ εἶχε τὸν οἶκον αὐτῆς ἀνοικτὸν εἰς τοὺς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις διασημοτάτους ἄνδρας τῶν χρόνων ἐκείνων, οἷον εἰ σχολὴν ὑψηλοτέρας τινὸς ἡδονῆς, ἐνθα αὐτὴ ἦν ἡ ζωὴ καὶ ἡ

ψυχὴ τῆς συναναστροφῆς. Παρ' αὐτῇ φιλόσοφοι καὶ πολιτικοί, ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Περικλῆς, συνηντῶντο καὶ ἠρύοντο παρ' αὐτῆς ιδέας, αἵτινες ἴσως ἠδύναντο διαφεύγειν τὴν ἀγχίνουσαν αὐτῶν. Γεννηθεῖσα ἐν Μιλήτῳ, ἧτις ἀκμάζουσα ἀρχαιότερον, τότε μὲν ἦτο περίφημον φυτώριον ἑταίρων, μετὰ δὲ ταῦτα ἡ κυρία ἔδρα ἐρωτικῶν περιπετειῶν (γνωστῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν « Μιλήσιοι λόγοι ») ἐκ πατρὸς Ἀξιοχού, ἐπαιδεύθη κατὰ τὸ πρότυπον ἄλλης ἀρχαιοτέρας περιφήμου Ἰωνίδος ἑταίρας, τῆς Θαρρηλίας, καὶ μετέβη ἔπειτα εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀπ' ἀρχῆς διέπρεπεν ἐν λαμπρῷ σταδίῳ, ὡς ἐρωμένη τοῦ πρώτου ἀνδρὸς τῆς Δημοκρατίας, περιστοιχουμένη ὑπ' ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐπιζητούντων διψαλέως τὴν συναναστροφὴν καὶ διδασκαλίαν αὐτῆς. Κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων ἡ πρὸς αὐτὴν ἀγάπη τοῦ δεινοῦ καὶ εὐγλώττου ἐκείνου δημαγωγοῦ ἦν τόσον μεγάλη, ὥστε διεζεύχθη ἀπὸ τῆς νομίμου γυναικὸς αὐτοῦ καὶ παρέλαβε παρ' ἑαυτῷ τὴν Ἀσπασίαν, εἰς ἣν ἐδαπάνησε καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας. Εἰς τὰς εἰσηγήσεις ταύτης ἀπέδιδον μετὰ πιθανότητος οἱ πολιτικοὶ ἀντίπαλοι τοῦ Περικλέους τὸν κατὰ τῆς Σάμου πόλεμον τὸν κινήθεντα κατ' αἴτησιν τῶν Μιλησίων καὶ ὑποστήριξιν τῆς συμπολίτιδος αὐτῶν Ἀσπασίας, κυρίως ὁμῶς πρὸς κατάκτησιν τῆς νήσου ταύτης, εἰς ἣν διὰ τὸ ἐπίκαιρον αὐτῆς ἐπωφθαλμίων οἱ ἀκάθεκτοι Ἀθηναῖοι τὰ αὐτὰ ἀπιθάνως, ἀλλὰ μετὰ κωμικῆς χάριτος λέγει ὁ Ἀριστοφάνης περὶ τῆς αἰτίας τῆς ἐκρήξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, γενομένου πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς Ἀσπασίας, ἐκδικουμένης τὴν ἀρπαγὴν δύο εὐνοουμένων ὑπ' αὐτῆς ἑταίρων καὶ πρὸς τοῦτο ἀναβρίπισάσης τὸν δεινὸν ἐκείνον Δωριακὸν πόλεμον. (Ἀχαρν. στ. 524-539)

« Πόρνην δὲ Σιμαίθαν ἰόντες Μέγαράδε—νεανίαί κλέπτουσι μεθυσσοκότταβοι—· κἄθ' οἱ Μεγαρεῖς ὀδύναις πεφουσιγγωμένοι—ἀντεξέκλειψαν Ἀσπασίας πόρνα δύο.—κάντευθεν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κατεβράγη—Ἕλλησι πᾶσιν ἐκ τριῶν λαικαστριῶν.—έντευθεν ὀργῇ Περικλέης οὐλύμπιος—ἥστραπτιεν, ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα,—ἐτίθει νόμους, ὡσπερ σκόλια γεγραμμένους,—ὡς χρὴ Μεγαρέας μήτε γῆ μήτ' ἐν ἀγορᾷ—μήτ' ἐν θαλάττῃ μητ' »

ἐν ἠπειρῷ μένειν | ἐντεῦθεν οἱ Μεγαρήϊς, ὅτε δὴ 'πείνων βράδην,
| Λακεδαιμονίων ἐδέοντο τὸ ψήφισμ' ὅπως | μεταστραφείη τὸ
διὰ τὰς λαικαστρίας' | οὐκ ἠθέλομεν δ' ἡμεῖς δεομένων πολλά-
κισ.—κάντεῦθεν ἤδη πάταγος ἦν τῶν ἀσπίδων». — Ἡ μετὰ τῆς
'Ἀσπασίας σχέσις τοῦ Περικλέους ἦν οὐχὶ μόνον ἀπλοῦ ἔρω-
τος σχέσις, ἀλλὰ καὶ εἰλικρινῆς ἀγάπη καὶ ὑπόληψις ὡς πρὸς
πολιτικὴν καὶ σοφὴν γυναῖκα. Τὴν συναναστροφὴν αὐτῆς ἐπε-
ζήτουν οὐχὶ μόνον σοφοὶ καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες δι' ἣν εἶχεν αὐτὴ
δόξαν ἐπὶ ῥητορικῇ, δι' ἣν καὶ λόγοι ἐπιτάφιοι, ὑπὸ Περι-
κλέους καὶ ἄλλων ἐκφωνηθέντες ἀπεδίδοντο εἴτε σπουδαίως εἴτε
δίχην παιδιᾶς εἰς τὴν 'Ἀσπασίαν, ἢ τοῦλάχιστον ἀπέπνεον τῆς
γυναικειᾶς καὶ λεπτῆς χάριτος αὐτῆς συνεργούσης. Διὸ καὶ ὁ
πρὸς ταύτην ἔρως ἦν τοσοῦτος, ὥστε οὐχὶ μόνον καθ' ἐκάστην
ἐξερχόμενος ἐκ τῆς οἰκίας καὶ ἐπανερχόμενος ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς
κατεφίλει αὐτήν, ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς μετ' αὐτῆς ἀκωλύτου
συμβιώσεως ἐξέδωκεν ἐκοῦσαν ἐτέρῳ τὴν πρώτην σύζυγον,
τὴν πρότερον ἐκ τοῦ Ἴππονίκου μητέρα τοῦ πλουσίου Καλλίου,
εἶτα δ' ἐξ ἑαυτοῦ μητέρα δύο τέκνων, καὶ συνώκησε τῇ φιλότατῃ
'Ἀσπασίᾳ. Ὁ Σωκράτης, φοιτῶν πρὸς αὐτήν, ἐθεώρει αὐτήν πρὸ
πάντων ὡς ἐρωτοδιδάσκαλον αὐτοῦ· οἱ δὲ συνήθεις καὶ γνώριμοι
αὐτῆς ἔπεμπον καὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν γυναῖκας, ὅπως μετάσχωσι
τῆς χάριτος καὶ τῶν θελγῆτρων τῆς συμπεριφορᾶς ἐκείνης, εἰ
καὶ ἡ σχολὴ τῆς 'Ἀσπασίας ἦν οὐχὶ τόσον κοσμίας καὶ σεμνῆς
τέχνης διδασκῆριον, ἀλλὰ μᾶλλον ἑταιρῶν σχολεῖον ἐν μέρει· διὸ
καὶ κατηγορεῖτο ὡς πληρώσασα σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα ἑταιρῶν.
Οἱ δὲ ἐμπαθῶς διακωμωδοῦντες τὸν Περικλέα κωμικοὶ ποιηταὶ
καὶ οἱ πολιτικοὶ ἀντίπαλοι αὐτοῦ οὐχὶ μόνον ἐπωνόμαζον αὐτήν
διὰ σατιρικῶν καὶ σκωπτικῶν προσηγοριῶν, οἷον Ἦραν ὡς σύζυ-
γον τοῦ διὰ τὴν μεγάλην ῥητορικὴν αὐτοῦ δεινότητα ἐπονομα-
σθέντος Ὀλυμπίου (Διὸς) Περικλέους, νέαν Ὀμφάλην καὶ Δηιά-
νειραν, ὡς τιθασσεύσασαν τὸν κατὰ τὴν δύναμιν ἐφάμιλλον τοῦ
'Ἡρακλέους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν χάριν τοῦ Περικλέους προαγω-
γείαν σεμνῶν γυναικῶν καὶ δὴ καὶ δι' ἀσέβειαν, ὅτε καὶ συνηγό-
ρησεν ὑπὲρ αὐτῆς ὁ εὐγλωττος ἐραστής αὐτῆς διὰ παθητικωτά-

του και πολυδάκρυος λόγου, δι' οὗ και ἐπὶ τέλους ἠθωώθη ἐκείνη. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, ἐξ οὗ ἔσχε και ἕνα νόθον, συνώκησε μετὰ τοῦ ταπεινοῦ προβατοκαπήλου Λυσικλέους και συνετέλεσε μὲν εἰς τὸ μεγαλεῖον ἐκείνου, ἀλλ' αὐτὴ κατέδου εἰς βαθεῖαν λήθην και πυκνὸν σκότος, ἐξ οὗ και τὸ πρῶτον ὡς λαμπρὸν μετέωρον ἀνεφάνη ἐπὶ τοῦ συγχρόνου αὐτῆ Ἑλληνικοῦ ὀρίζοντος. Ἐλπίζομεν ὅτι τὴν τοιαύτην γενικὴν, ἀλλ' ὅπως οὖν λεπτομερεστέραν μνειάν τῆς κλεινῆς Ἀσπασίας, ἡ ἐγένετο ἐπώνυμος και ἄλλης ἐξαισίας τὸ κάλλος ἑταίρας Ἀσπασίας Κύρου τοῦ νεωτέρου, τῆς Φωκαίδος Μιλτοῦς, οὐδεὶς μέλλει κατακρίνειν ἐν ἐκθέσει και χαρακτηρισμῷ τῆς μεγάλης ταύτης πολιτικῆς, φιλοσοφικῆς, σωκρατικῆς, ἐρωτοδιδασκάλου και ἐπιχαριτωτάτης ἑταίρας, ἀφ' οὗ ὁ χρηστὸς Πλούταρχος, διεξεργόμενος τὴν βιογραφίαν τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ ἀνδρὸς τῆς Ἑλλάδος ἐκφράζεται, ὅτι ἴσως ἔμελλεν εἶναι ἀπάνθρωπον, ἐὰν ἀπώθει και παρήρχετο ἐν σιωπῇ ταῦτα τὰ ἐπελθόντα εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ μεταξὺ γράφοντος τὴν βιογραφίαν ἐκείνου.

§ 11. Ἐκτὸς τῆς Μιλησίας Ἀσπασίας, ξένης οὔσης, ἤρχοντο ἐπὶ τῆς θαλασσοκρατίας τῶν Ἀθηναίων πανταχόθεν εἰς Ἀθήνας, τοιαῦται μεγάλην τύχην και εὐρὺν κύκλον μεγαλοδώρων και ἐπισήμων ἐραστῶν ἐπιδιδώκουσαι μεγαλόμισθοι ἑταῖραι· ἐνταῦθα εὕρισκον πολλοὺς πλουσίους νεανίας και ἀνδρας, οἷς ἀντὶ μισθοῦ μετέδιδον τῆς ἐν τῇ ἀναστροφῇ και σχέσει αὐτῶν ἡδονῆς, ἀλλὰ και τῆς εὐφυίας και ἐλευθέρας και κομψῆς χάριτος και πνευματικῆς ἀναπτύξεως και φιλοκαλίας, ἣν οὐδαμῶς εὕρισκον παρὰ ταῖς σώφροσι και σεμναῖς οἰκοδεσποίαις. Πολλοὶ τοιαῦται κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλκιβιάδου και μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον περιεποίησαν ἑαυταῖς τοσαύτην ἐπισημότητα και φήμην, και ἕνεκα τῶν μεγάλων μισθῶν, οὖς ἀπῆτουν και ἐλάμβανον, και τοσαῦτα ἐξωτερικὰ ἀγαθὰ και λαμπρότητα και πολυτέλειαν βίου, ὥστε δύνανται ἐξισωθῆναι πρὸς τὴν κλεινὴν Ἀσπασίαν. Διότι αἱ πλεῖσται αὐτῶν, ξένοι οὔσαι, ἀναφέρονται ἀναποσπάστως ἀπ' ἐνδόξων ὀνομάτων στρατηγῶν, φιλοσόφων, καλλιτεχνῶν και ἄλλων ἐπισήμων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς αὐτῶν,

ὡς ἔχουσαι ἔραστὰς Ἀριστίππους, Διογένεις, Μενάνδρους, Πραξιτέλεις καὶ ἄλλους τοιούτους. Ἡ Τιμάνδρα, παρακολουθήσασα μετὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου κατὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ, ἐφημίσθη ἐπὶ εὐγενεὶ πίστει καὶ αὐταπαρνήσει· διάσημος δὲ ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἦν ἡ Λαΐς, θυγάτηρ τῆς Τιμάνδρας, ἢ κατ' ἄλλους εὔρεθαισα καὶ αὐτὴ ἐν τοῖς ὑπὸ Νικίου ἐκ τῶν Ὑκ(κ)άρων ἢ Ὑκάρου, βαρβαρικῆς κώμης τῆς Σικελίας ἀποσταλεῖσιν αἰχμαλώτοις, καὶ ἄλλη νεωτέρα Λαΐς ἐκ Κορίνθου, πολλάκις συγχεομένη μετ' ἐκείνης· ἢ ἐκ τῆς ὄλως τῷ ἔρωτι προσανακειμένης πόλεως τῶν Θεσπιῶν Φρύνη ἦν ἐρωμένη τοῦ Πραξιτέλους, χρησιμεύσασα αὐτῷ καὶ ὡς πρότυπον τῆς Κνιδίας αὐτοῦ Ἀφροδίτης, ἢ κατηγορηθεῖσα ἐπὶ ἀσεβείᾳ καὶ σωθεῖσα ἀπὸ τῆς θανατικῆς ποινῆς ὑπ' ἄλλου ἔραστοῦ αὐτῆς, τοῦ ῥήτορος Ὑπερείδου, διὰ τῆς ἐπὶ τῶν δικαστῶν ἰσχυρᾶς ἐπιδράσεως τοῦ κάλλους αὐτῆς, ἢ πρότερον καλουμένη Μνησαρέτη, εἶτα δὲ διὰ τὴν μεγάλην (ἐκ λήθης βέβαια τῆς ἀρετῆς) ὠχρότητα αὐτῆς ἐπικληθεῖσα Φρυνη διὰ τὰ γενικῶς πιστευόμενα, ὅτι ὁ φρυγος ἢ ἡ φρύνη καθιστᾷ ὠχρούς τοὺς προσβλέποντας αὐτὴν ἢ προσπνεομένους ὑπ' αὐτῆς, διακωμωδηθεῖσα ὑπὸ Ξενοκράτους· ἦν δὲ τόσον τολμηρὰ καὶ εἶχε τόσην πεποίθησιν περὶ τοῦ ἰδίου αὐτῆς κάλλους, ἢ μᾶλλον κατὰ τὰς ἡμετέρας ἰδέας ἀναίδειαν, ὥστε ἐν τοῖς Ἑλευσινίοις ἐκδυθεῖσα ἐνώπιον πάντων τῶν πανηγυριζόντων ἐκεῖ Ἑλλήνων καὶ λύσασα τὰς κόμας εἰσεπήδησεν εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς ἢ Ἀφροδίτη, καὶ ἀπ' αὐτῆς ὁ Ἀπελλῆς ἀνεγράψατο τὴν Ἀναδυομένην Ἀφροδίτην, εἰ καὶ ἀμφοτέραι αὐταὶ αἱ περιστάσεις τῆς γυμνώσεως τῆς Φρύνης, ἤτοι ἡ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν καὶ ἡ ἐνώπιον τῶν Ἑλλήνων πρὸς εἰσπήδησιν εἰς τὴν θάλασσαν δεικνύουσι μᾶλλον τὸ πρὸς τὸ κάλλος σέβας καὶ θάμβος τῶν Ἑλλήνων, καὶ οὐχὶ τόσον ἀναίδειαν ἐκ μέρους αὐτῆς τῆς Φρύνης. Ἐτιμήθη δὲ αὕτη καὶ ὑπὸ τῶν περιοίκων τῶν Θεσπιῶν διὰ χρυσοῦ ἀνδριάντος, ἀνηγερμένου ἐπὶ κίονος ἐκ Πεντελικοῦ μαρμάρου ἐν Θεσπιαῖς καὶ Δελφοῖς ὑπὸ Πραξιτέλους μετ' ἐπιγραφῆς ΦΡΥΝΗ ΕΠΙΚΛΕΟΥΣ ΘΕΣΠΙΚΗ. Ἄλλα καὶ ὑπὸ τοὺς μακεδονικοὺς χρόνους ὑπῆρχον διάσημοι ἐπὶ κάλλει καὶ εὐφυΐᾳ ἑταῖραι, ἢ Πυθιονίκη καὶ ἡ Γλυκέρα, ἀμφοτέραι ἐρώμεναι

τοῦ ἄρπαγος Ἀρπάλου, ἡ δευτέρα τούτων ἔτι μᾶλλον τοῦ Με-
νάνδρου, ἡ Λάμια καὶ Μανία Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ἡ
Γνάθαινα καὶ ἡ Γναθαίνιον αἱ τοῦ κωμικοῦ Διφίλου, καὶ ἄλλαι,
ῶν ἐντελῆ βιογραφίαν καὶ χαρακτηρισμὸν κατὰ τὸν Ἀθηναῖον
καὶ ἄλλους ἀρχαίους ἐκθέτομεν κατωτέρω καὶ κατὰ τὸ παρά-
δειγμα τοῦ βαθέος ἐρευνητοῦ καὶ θαυμαστοῦ τοῦ ἀρχαίου Ἑλ-
ληνικοῦ βίου, Φ. Ἰακωβσίου.

§ 12 Ἐπὶ τέλους πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ περὶ τούτων λό-
γου παρατηροῦμεν ὅτι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἑταῖραι ἐκτὸς τῶν ἀξιω-
θεισῶν ἀκριβεστέρας καὶ λεπτομερεστέρας βιογραφίας ἐμεγαλο-
φρόνουν ἐφ' ἑαυταῖς ὡς ἀντεχόμεναι παιδείας καὶ ἀποτέμνουσαι
ὠρισμένον τινὰ χρόνον τῆς δράσεως αὐτῶν εἰς τὰ μαθήματα. Εἰ
καὶ διὰ τῆς παιδείας ταύτης οὐδαμῶς ὀφείλομεν ἐννοεῖν βᾶσιμον
ἐπιστημονικὴν ἐκπαίδευσιν, πάντως ὅμως ὁμολογητέον, ὅτι, πα-
ραβαλλόμεναι πρὸς τὰς ἄλλως οἰκουρούσας καὶ κατὰ πάντα πε-
ριωρισμένον οἰκογενειακὸν βίον διαγούσας οἰκοδεσποίνας εἶχον ἐν
πολλοῖς μεγαλειτέραν τινὰ ἀνάπτυξιν καὶ περισσοτέρας τινὰς γνώ-
σεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Εἶχον τῶ ὄντι κατὰ τοῦτο ἀρκετὴν
ἀγχίνοιαν ἢ παράστημα διανοίας καὶ ἰδίως ἦσαν εὐθικοὶ πρὸς τὰς
προσφυεῖς καὶ εὐφυεῖς ἀπαντήσεις.

Αἱ ἀξιώτεραι τῆς λεπτομερεστέρας ταύτης ἐρεύνης εἰσιν·

Α' Ἡ Ἀσπασία ἢ Μιλησία. — Β' καὶ Γ' Λαῖς (ἡ ἀρχαιο-
τέρα καὶ ἡ νεωτέρα). — Δ' Ἡ Φρόνη — Ε' Ἡ Πυθιονίκη.
— Σ' Ἡ Γλυκέρα. — Ζ' Ἡ Λάμια. — Η' καὶ Θ' Ἡ Γνάθαινα
καὶ ἡ ἀδελφιδῆ αὐτῆς ἡ Γναθαίνιον· καὶ Ι' Ἡ Μανία.